

Љупчо С. Ристески (Северна Македонија)
Институт за етнологија и антропологија
Природно-математички факултет - Скопје
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“
е-пошта: risteski@ukim.edu.mk

МЕСЕЧНИКОТ „ВАРДАР“ ВО УРЕДНИШТВО НА КРСТЕ ПЕТКОВ МИСИРКОВ ОД 1905 ГОДИНА И МАКЕДОНСКОТО ПРАШАЊЕ

Апстракт: Првиот и единствен број на списанието „Вардар“ е објавен на 1 септември 1905 г. во Одеса во уредништво на Крсте Петков Мисирков. Идејата и целта на К. Мисирков, била да се привлече вниманието на пошироката јавност во регионот и во Европа кон „македонското прашање“, за програмата и следбениците на македонските национални сепаратисти, како што себеси и следбениците ги нарекува Мисирков, притоа соочувајќи се со сите противници, низ аргументи да се бори против сите што го одречуваат постоењето на одделна словенска македонска народност. К. Мисирков објавува статија посветена на настанувањето и толкувањата на српската и бугарската теорија за народноста на Македонците, каде што јасно укажува на официјалните ставови и од двете страни на непризнавање на посебноста на македонската народност, што пак се одразувало на официјалните територијални претензии на соседните држави Бугарија и Србија врз Македонија. Во следната статија на „Вардар“ се објавени статистички податоци за селата, нивните имиња, за населението според народноста, сопственоста на земјата, бројот на куќи и припадноста според кази во Јужна Македонија, поточно во Пазарско, Солунско, Гевгелиско и Кукушко.

Клучни зборови: Вардар списание, Крсте Петков Мисирков, Македонци, македонско прашање, Македонија

Во овој број на списанието „ЕтноАнтропоЗум“ во интегрална форма го преобјавуваме првиот и единствен број од месечникот „Вардар“, чијшто уредник и издавач бил познатиот публицист, лингвист и македонист Крсте Петков Мисирков, објавен во 1905 година во Одеса.

Наместо предговор

Првиот и единствен број на списанието „Вардар“ е објавен на 1 септември 1905 г. во Одеса во уредништво на Крсте Петков Мисирков. Првпат во науката за списанието „Вардар“ на К. П. Мисирков пишува истакнатиот руски лингвист,

славист и македонист Самуил Борисович Бернштейн во 1958 г. (Бернштейн 1958: 178-186), кој, работејќи во архивите во Одеса, наишол на примерок од списанието и кореспонденцијата на Мисирков и одговорните лица во врска со добивањето дозвола за објавување на месечникот. Идејата и целта на К. Мисирков, како што и самиот наведува во воведниот дел од списанието, била да се привлече вниманието на пошироката јавност во регионот и во Европа кон „македонското прашање“, за програмата и следбениците на македонските национални сепаратисти, како што себеси и следбениците ги нарекува Мисирков, притоа соочувајќи се со сите противници, низ аргументи да се бори против сите што го одречуваат постоењето на одделна словенска македонска народност. Сепак, објавувањето на списанието „Вардар“ на македонски јазик Мисирков го сметал како најважна цел за да се покаже и нагледно самобитноста и неговата можност самостојно да се развива во литературен јазик. Конечно, излегувањето од печат на списанието „Вардар“ тој го сметал за основа за постоење и развој на „македонската самостојна наука и литература“.

Крсте Петков Мисирков е роден во 1874 г. во селото Постол, Ениџевардарско, во османлиската држава. Се образувал на грчки, српски и бугарски јазик. Со вишо историско-филолошко образование се стекнал во Петроград и Одеса. Негово најзначајно дело е книгата „За македонските работи“ што била објавена во 1903 г. во Софија, а потоа веднаш запланета и изгорена. Себеси се прокламирал за припадник на либералната интелигенција одбивајќи вооружена борба за ослободување од власта на Османлиската Империја. Сметал дека главна задача на оваа интелигенција треба да биде културното воспитување во духот на националното самоосознавање на македонскиот народ како различен и посебен од бугарскиот, грчкиот и српскиот. Во овој процес Мисирков сметал дека од круцијално значење е создавањето на институцијата на литературниот македонски јазик и на македонска црква – Охридска архиепископија. „Верата и јазикот, тоа сè душата на еден народ“ (Мисирков 2003: 288-290; Црвенковска-Ристеска 2005: 19).

Факт е дека К. Мисирков непосредно по објавувањето на неговата книга „За македонските работи“ во 1903 г., чијшто тираж веднаш по излегувањето од печат бил запланет и запален од бугарските власти во Софија, бил свесен, особено по неуспехот на Илинденското востание, дека на македонските национални сепаратисти и дејци како него нема да им биде лесно и понатаму да ја промовираат идејата за препознавање на посебна македонска народност, посебен македонски јазик и засебен правопис, што би биле солидна основа за развивање на македонската нација. Затоа, уште на самиот почеток, во предговорот, како уредник, јавно ги изнел своите ставови дека е целосно свесен на какви препреки и опструкции ќе најдат идеите на македонската интелигенција, бидејќи биле во целосна колизија со националните интереси речиси на сите соседни балкански народи. Единствениот мотив да верува дека идејата за препознавање на посебноста на македонската народност и македонскиот јазик ќе биде поддржана низ формално уважување на македонската нација го гледал во Западот, како што вели во „западните Европејци“.

Во првиот број на „Вардар“, во контекст на балканското литературно и јазично разбирање, Мисирков од хрватски на македонски јазик ја превел песната „Патник“ од П. Прерадовиќ.

Понатаму К. Мисирков објавува статија посветена на настанувањето и толкувањата на српската и бугарската теорија за народноста на Македонците, каде што јасно укажува на официјалните ставови и од двете страни на непризнавање на посебноста на македонската народност, што пак се одразувало на официјалните територијални претензии на соседните држави Бугарија и Србија врз Македонија. Во оваа смисла К. Мисирков детално и речиси од прва рака, од теренот, ги пренесува натпреварувањата на пропагандите, од една страна помеѓу грчките и словенските, односно помеѓу Грчката патријаршија и Бугарската егзархија, и од друга страна помеѓу Бугарија и Србија. За жал, во оваа статија К. Мисирков ги изнел основните тези на бугарската теорија за Македонците, додека српската била оставена за следниот број, кој никогаш не излегол од печат.

Во следната статија на „Вардар“ се објавени статистички податоци за селата, нивните имиња, за населението според народноста, сопственоста на земјата, бројот на куќи и припадноста според кази во Јужна Македонија, поточно во Пазарско, Солунско, Гевгелиско и Кукушко. Пишувајќи за (зло)употребата на статистичките податоци, особено за Балканот, повеќемина антрополози укажале на селективноста во создавањето статистики и на нивната употреба. Словенечкиот антрополог Божидар Језерник, пишувајќи за (зло)употребите на статистичките податоци од соседните земји, заклучува дека постоењето на Македонците се сомничи само поради нивното непостоење во официјалните статистики, притоа анализирајќи ги податоците кај Бугаринот В. К’нчов, кај Србинот Гопчевиќ и оние на Гркот Николаидес. За жал, Б. Језерник, а и многу други автори тешко можеле да дојдат до податоците што ги објавил К. Мисирков зашто уште во нивниот зародок биле уништувани, правени недостапни. Сепак, материјалите што К. Мисирков ги објавил во првиот и единствен број на „Вардар“ потекнуваат од прва рака, од неговото секојдневно присуство на теренот, отсликувајќи ја ситуацијата со населението во пет кази со 120 села во кои живееле: „македонци, турци, власи, ґупци, мегленци, маќ. патурчени“¹.

Како што може да се види од факсимилите на списанието и транскрипциите, списанието „Вардар“ било напишано исто како што била напишана и објавена во 1903 г. и книгата на Крсте П. Мисирков, врз основите на првата научна кодификација на современиот литературен македонски јазик (културен идиолект) што тој самиот ја направил (Бернштајн 1958: 178–186; Ускова 2004: 406–415).

Литература

Бернштајн, С. Б. „’Вардар‘ К. П. Мисиркова“. *Slavistična revija*. IX. 3-4. Ljubljana, 1958, 178–186.

Мисирков, Крсте. *За македонскиите работи*. Фототипно издание по повод 100 години од излегувањето на книгата. Скопје: МАНУ, 2003.

1 Македонци со исламска вероисповед – заб. на ред.

Усикова, Р. П. „Из историји македонског лијературног језика (филологија лијературног језика К. П. Мисиркова). Славјански вестник. Вып. 2. Москва: МАКС Пресс, 2004, 406–415.

Црвенковска-Ристеска, Инес. „Антрополошки поглед врз процесот на создавање на македонскиот национален идентитет во периодот на преродбата, пред и по Илинденското востание (1903 година)“. *EthnoAnthroZoom/ЕтноАнтропоЗум*, по. 5. Скопје: Институт за етнологија и антропологија, ПМФ, УКИМ, 2005, 72-112. <https://doi.org/10.37620/EAZ0550072cr>.

Год. I. 1-и Септемвриа 1905 год. № 1

Излегуват на 1-и
број от својот месец.

ВАРДАР

Народил-ницана со
наог'ат во Одеса,
ул. Гогол' № 4 ✓

Наредник-издавач *К. П. Мисирков.*

Од наредилницана.

Нашiot месечини iет пеншо ново, шчо ќе привлечат вниманието на свите, шчо се интересуваиет со македонцкото прашаиье. Одиапред можит за се речит, оти «Вардар» ќе бидит постретен от свите, шчо се интересуваиет со македонцкото прашаиье, осем западно-европеиците, као пеншо, шчо можит да принесит голема шчета на интересите на свите заинтересувани во македонцкото прашаиье балкански народи. Од «Вардар» ќе бидат недоволни: турците, грците, бугарите, србите и самите македонци. Турците ќе се бојат да не предзнаменуваат тои некакво ново течеиье стред македонците, кои би могло да предизвикат нови брканци во Македонииа. Грците иедва ли ќе се порадуваат на какво и да иет движеиье стред македонците, кои би могло да покажит способност на борба за самосочуваниье на словенскиот елемент во некога класичната Македонииа. Бугарите и србите не мидуваиет поивуваието на «Вардар» со неговата нова национална програма као пеншо, шчо можит да нанесит смртен удар на нивните национални стремеииа во Македонииа. Наипосле по големиот, ако не речиме нај големиот, дел на македонцката интелигенцииа ќе иет против «Вардар» со неговата програма, зашчо свите македонци, противници на македонскиот национален сепаратизм, сет убедени, оти со парц во Македонииа човек можит да создадит од нашите македонци не само бугарца, србца, грца или македонца, ами и циганска народност и цигански интереси, а без парц не се правит нишчо: противниците на националниот сепаратизм мислат, оти

Год. I
1-и Септемвриа 1905 год.
Излегуват на 1-и број от свекој месец.

ВАРДАР

Наредилница на се наог'ат во Одеса, ул. Гогол' № 4

Наредник-издавач К.П. Мисирков

Од наредилницана.

Нашиот месечник јет нешто ново, што ќе привлечит внимаи'ето на свите, што се интересувајет со македонското прашаи'е. Однапред можит да се речит, оти „Вардар“ ќе бидит постретен от свите, што се интересувајет со македонцкото прашаи'е, осем западно-јевропејците, као нешто, што можит да принесит голема шчета на интересите на свите заинтересувани во македонцкото прашаи'е балканцки народи. Од „Вардар“ ќе бидат недоволни: турците, грците, бугарите, србите и самите македонци. Турците ќе се бојат да не предзнаменуваат тој некакво ново течеи'е сред македонците, коио би могло да предивикат нови брканици во Македонија. Грците једвај ли ќе се порадувајет на какво и да јет движеи'е сред македонците, коио би могло да покажит способност на борба за самосочувуваи'е на словенцкиот јелемент во некога класичната Македонија. Бугарите и србите не милувајет појавуваи'ето на „Вардар“ со неговата нова национална програма као нешто, што можит да нанесит смртен удар на нивните национални стремеи'а во Македонија. Најпосле по големиот, ако не речиме нај големиот, дел на македонцката интелигенција ќе јет против „Вардар“ со неговата програма, зашто свите македонци, противници на македонцкиот национален сепаратизм, сеп убедени, оти со пари во Македонија човек можит да создадит од нашите македонци не само бугарцка, србцка, грцка или македонцка, ами и циганцка народност и циганцки интереси, а без пари не се правит ништо: противниците на националниот сепаратизм мислат, оти националните сепаратисти, као луѓе, што не располагајет нито со пари, нито со соосекаваи'ето и поддржуваи'ето нито на једна од балканцките или големите јевропејцки држави, ќе создадит во Македонија само једна нова словенцка партија, која само, ќе уголемит и без тоа големата раздробеност на словенството во Македонија. Нема зашто да се зборит, оти и простиот народ ќе бидит против „Вардаров“ и неговите согрудници, националните сепаратисти: идејата што је имајет сепаратистите, јет много одвлечена и тешко се разбираат от простиот народ, на кој му имајет надојдено свекакви проповеди и новововедуваи'а. Најпосле противници на „Вардар“ и македонцките национални сепаратисти сеп и руските словенофили и мнозина словенознајци: тије велет, оти и без нова македонцка словенцка народност имало много словенцки народности: „свекој разумен човек, велет тије, би требело да се стреми кон соједенуваи'ето на свето словенство, а не кон неговото раздробуваи'е со создаваи'ето нови словенцки народности, за кои досега нито историјата, нито

филологијата не сèт зборуваае нишчо“. Иако колко непријатели имаат „Вардар“ уште од завајкаин’ето на неговото излегуваин’е на бело видело.

Неговиот задаток, значит, ќе бидит: 1. тој да уредит известни односи меѓу него, неговата програма, неговите последувачи – македонските национални сепаратисти- од една страна, и неговите противници – свите балкански народности, заинтересувани во македонското прашаин’е – од друга; 2. тој ќе требит со научни доводи да се борит со свите словенофили и словенознајци, кои, опирајќи се на историјата и филологијата, одричат сашествуваин’ето на одделна словенка – македонка – народност; со дружи зборови, на „Вардар“ му се паѓат, тој да прегледат свите научни, историјско-лингвистички прашаин’а за народноста на македонците и да ѝ подложит на строга научна критика, опирајќи се на нови лингвистички материјали и теорија. Најпосле, треко и најглавно, „Вардар“ не само требит да кладит научна основа на македонскиот национален сепаратизм, но тој требит да покажит нагледно да јет нашиот јазик самобитен, да тој не јет ни српски, ни бугарски и да јет способен за литературно развиваин’е. Редом со достигнуаин’ето на тој задаток, „Вардар“ ќе дадит на своите читачи цел ред интересни за свекој македонец научни и белетристички материјали и со тоа ќе кладит основа на македонската самостојна наука и литература.

„Вардар“ ќе се помачит со нови научни материјали да претставуват интерес не само за македонците или заинтересуваните од политичко гледиште со македонското прашаин’е туѓинци, ами исто така и за тие од последните, за кои нашата татковина представуват чисто научен интерес. Со статиите на руски јазик „Вардар“ ќе се помачит да запознаит по широките руски крагови со Македонија и македонското прашаин’е.

Ево ѝ задатоците, шчо си ѝ имаат кладено „Вардар“; тие сèт од двоен карактер: политичен и научно-литературен.

Задатоците на „Вардар“ сèт до толку големи, мацнотиите, со кои имаат тој да се стретит, сèт от толку сериозен карактер; пријателите, на кои тој имаат да бројит, сèт до толку малу, шчо уште од заваатоко се чинит, оти гласо на „Вардар“ ќе бидит глас на викач во пустиин’а. Постред таја глабока жалост, шчо задавуваат градите, кога помислуваме на мацнотиите, со кои имаат да се стретит „Вардар“, само једно нас не утешават, а то јет Господ Бог и правината негова, шчо јет на наша страна: со неја и Тој јет кај нас и со нас, а со Господ напред „Вардар“ ќе излезит победител’ от своите мацнотији, какви и до сèт тие.

Отъ редакџии.

Нашъ журналъ представляеть собою нѣчто новое, должентвующее обратить на себя внимание всѣхъ, интересующихся македонскимъ вопросомъ. Можно заранѣе предсказать, что „Вардар“ будетъ встрѣченъ всѣми интересующимися

македонскимъ вопросомъ. Можно заранѣе предсказать, что „Вардар“ будетъ встрѣченъ всѣми интересующимися македонскимъ вопросомъ, кромѣ западно-европейцевъ, какъ явленіе, могущее принести большой вредъ интересамъ всѣхъ, заинтересованныхъ македонскимъ вопросомъ, народовъ. „Вардаромъ“ будутъ недовольны: турки, греки, болгаре, сербы и сами македонцы. Турки могутъ опасаться того, чтобы онъ не предзнаменовалъ собою появленіе какого либо новаго теченія среди македонцевъ, которое могло бы вызвать новыя неурядицы въ Македоніи. Греки едва ли порадуются какому бы то ни было движенію среди македонцевъ, которое могло бы обнаружить способность славянскаго элемента къ борьбѣ за самосохраненіе въ нѣкогда классической Македоніи. Болгары и сербы не порадуются появленію „Вардара“ съ его новой національной программой, въ виду того, что онъ можетъ нанести смертельный ударъ ихъ національнымъ стремленіямъ въ Македоніи. Наконецъ, большая часть, чтобы не сказать почти вся македонская интелгенція будетъ враждебно настроена по отношенію къ „Вардару“ и его программѣ, между прочимъ и потому, что всѣ македонцы, противники македонскаго національнаго сепаратизма, убеждены въ томъ, что деньгами можно создать в Македоніи изъ македонцевъ-славянъ не только болгарскую, сербскую, греческую или македонскую, но даже и циганскую народность и циганскіе интересы, безъ денегъ же не возникаютъ и не существуютъ ничьи національные или религіозныя интересы въ Македоніи; противники національнаго сепаратизма, думаютъ, что національные сепаратисты, какъ люди, не располагающіе ни денежными средствами, ни сочувствіемъ и поддержкою ни одного изъ балканскихъ или европейскихъ государствъ, создадутъ въ Македоніи только одну новую национально-политическую партію, которая собою только увеличитъ существующую и безъ того большую раздробленность славянства во Македоніи. Нечего говорить о томъ, что и простой народъ будетъ враждебно настроенъ по отношенію къ „Вардару“ и его сотрудниковъ, національныхъ сепаратистовъ: цѣль, преслѣдуемая сепаратистами, вслѣдствіе своей отвлеченности, съ трудомъ понятна простому народу, которому надоѣли всякія проповеди и нововведенія. Наконецъ, противниками „Вардара“ и македонскихъ національныхъ сепаратистовъ являются и русскіе славянофилы и многіе славяновѣды; они утверждаютъ, что и безъ новой македонской націи существуетъ достаточное количество славянскихъ народностей: „каждому разумному славянину, говорятъ они, слѣдовало бы стрѣмиться къ объединенію, а не къ расцѣпленію славянства выдѣленіемъ новыхъ славянскихъ народностей, о которыхъ ни исторія ни филологія ничего не упоминаютъ“. — Вотъ со сколькими недоброжелателями приходится встрѣтиться „Вардару“ еще въ началѣ его существованія.

Задачей „Вардара“ поэтому будетъ: во первыхъ, установить извѣстныя отношенія между нимъ, его программой, его приверженцами и послѣдователями его программы — македонскими національными сепаратистами — съ одной стороны и своими противниками — балканскими народностями, заинтересованными въ македонскомъ вопросѣ — съ другой; во вторыхъ „Вардар“ научными доводами имѣетъ бороться со всѣми тѣми славянофилами и славяновѣдами которые, опираясь на исторію и филологію, не признаютъ существованіе отдѣльной славянской — македонской народности; другими словами „Вардар“

обязанъ пересмотрѣть всѣ научные, историко-лингвистическіе вопросы о народности македонцевъ и подвергнуть ихъ строгой научной критикѣ опираясь на новые лингвистическіе матеріалы и теоріи. Наконецъ, въ третьихъ и самое главное, „Вардар“ не само долженъ положить научное основаніе македонскому національному сепаратизму, но онъ долженъ показать наглядно, что нашъ языкъ — языкъ самобытный, что онъ не нарѣчіе сербскаго или болгарскаго языка и что онъ способенъ къ литературному развитію. Вмѣстѣ съ достиженіемъ этой задачи, онъ дастъ своимъ читателямъ цѣлый рядъ интересныхъ для каждаго македонца научныхъ и беллетристическихъ матеріаловъ и этимъ положить основаніе самостоятельной македонской наукѣ и литературѣ. „Вардар“ постарается новыми научными матеріалами представлять интересъ не только для македонцевъ или лицъ, заинтересованныхъ македонскимъ вопросомъ с политической точки зрѣнія, но точно также и для ученыхъ, для которыхъ наша родина представляетъ чисто научный интересъ.

Вотъ главныя цѣли, къ достиженію которыхъ „Вардар“ будетъ стремиться: онъ имѣютъ двоякій характеръ: политическій и научно-литературный.

Цѣли „Вардара“ — до того обширны; трудности, съ которыми ему придется встрѣтиться — столь серьезны; сочувствующіе, на которыхъ он рассчитываетъ и можетъ рассчитывать — столь не многочисленны, — что еще съ первыхъ шаговъ кажется, что голосъ „Вардара“ останется голосомъ вопіющаго въ пустынь. Посреди глубокой печали, охватывающей и подавляющей при мысли о трудностяхъ, съ которыми „Вардару“ приходится встрѣтиться, является одно утѣшеніе, а это — Господь Богъ и его высшая справедливость, которая всецѣло на нашей сторонѣ; с нею и Онъ съ нами, а съ именемъ Господнимъ „Вардар“ выйдетъ побѣдителемъ изъ всѣхъ затрудненій, какова бы они ни были характера.

Пѣтник

Песна оѣ П. Прерадовиќ

„Боже мили, каде заїдов!
Ноќ ме стигна во туѓина,
Не знам паѣто, не знам трага,
Свегѣ на гол камен газат
Тешки нози по пустиѣн’а!

Ушче ноїкаї не си наїдов!
Север сеч’ от снежни брѣда,
А туѓинец, сиромавот
По голем му мрак во мракот,
По тверѣда му земіа тврѣда.

Наоколо магла паѓат,
Покрита іет месечина,

Не се видат звездни траґи,
Маіко мила маіко драга,
Ти да видиш своіа сина!

Да го видиш него сега
Обиколен свијот с беда,
Ти ќе горко заплакаше,
Рака ќе ти с' затресеше,
Од жалост го грлеіќ него!

Зашчо тебе не те слушав,
Кога си ми мен зборила:
Не од', синко, од маіка ти,
Меко легло шчо стеле ти,
Тебе постред своіи крила!

Не од', синко, мила душо,
Ним — от кровот татковнијот,
Туґа земја имат своји,
Не познајит јади твоји,
Туґа л'убов л'убит својот!“

Збореіќи со себе така,
Кон колиба једна стигне,
Нечекано шчо је згледа
Умореін'от пјатник сега,
И почука на вратине.

Отвараіќи све полека,
Питаіќи се, коі ќе да сјум?
Глава зваґат једна стара.
Дај во име Божја дара,
Бабо мене да преноікам!

Не знам кај сјум, каде зајдов,
Нок ме стигна во туґина,
Не знам пјато, не знам трага,
Свегде на гол камен газат
Тешки нози по пустијн'а!

А друг' ноікај кај ќе најдеј!
Север сеч' от снежни брда,
А туґинец, сиромавот
По голем му мрак во мракот
По тврда му земја тврда.

Наоколо магла па'ат,
Покрита іет месечина,
Не се видат звездни тра'и,
Ма'ко мила, ма'ко драга,
Ти да видиш сво'а сина!“

„Ке те примев іас со радост,
Ами видиш, оти спи'ат,
Ту'ва сина три и к'ерки,
Шчо ма'чино сето срце,
Сета ку'ка исполнуват!“

„Не далеко іет до денот,
Петле і будит самовили;
Дор загре'ит денот Божиі,
Мало о'ген бар положи,
Да одмрзнам ст'удни жили!“

„Мо'јот о'ген ми іет скри'ен,
Немам дрва гото'о нишчо,
И то мало, шчо іет н'атре,
Децава к' им требит у'тре,
Каа се зберат кра'и огнишче!“

„За ту'ѓинец нишчо немаш,
Ту'ѓа ма'ко, коа те молит;
Ту'ѓо дете тво'іо не іет!“ —
Тога'і две му грозни солзи
Низ лицето долу капат.

„Ка'і сет рац'от тво'іта ма'ка,
Се'а да зберат солзи сино'і
Ка'і колено да с' одморит,
Тежок товар да с' соборит;
Ка'і іет тво'іта татковина?“

Како да сет грче'і л'ути
Со то'і збор му срце с'егли!
Сви'от здрвен патник сто'ит,
Леден пот му челко потит,
Не дават му он да мисли!

‘Ми со очи подигнати
Се обрна то'і на тамо,

Кај од мила татковина
Свеко утро сонце сијне,
Тамо мисл'а брзат, тамо!

„За тебе пак душа дишет,
За тебе се срце биет,
Татковино, мајк от стрејка,
Тебе ти се синот врајка
И од радост солзи лиет!

Земи го пак твојто дете,
На век твојо тој ќе бидит,
Ќе те л'убит само тебе,
В твојо поле клај му гробо,
С твојо цвете гроб му кити!“

Превел од српско-хрватски
К. Мисирков

Изникнувајќ'ето и разбор на бугарцката и српска теорији за народноста на македонците.

Тије, шчо сет по глџбоко запознати со македонцкото прашајн'е, једвај ли се сомневајет, оти нај важна негова страна јет — то за народноста на македонците. Зато није, без да укажуваме на важноста на последното, ќе поминиме право кон разгледувајн'ето на сашчествујушките теорији за народноста на македонците и нивното изникнувајн'е, а после ќе бидат направени некоји и друзи забелешки за нивната научна безпочвеност.

Најнапред ќе одбележиме, оти свеопшч интерес доби прашајн'ето за народноста на македонците, кога се запитаје, чија требит да бидит Македонија, и се претполагаше одгворо: на тој народ, шчо је насел'ават; тогај се постави прашајн'ето: каков народ главно насел'ават Македонија, или от каква народност јет главното населејн'е на Македонија — македонците?

Однесувајн'ето на Македонија по С.-Стефанцкијо договор кон Бугарија покажуваат, прашајн'ето за народноста на македонците да беше до тогај решено во корист на бугарите: науката и патниците от свите јевропејцки страни, шчо патувале по Македонија, ѝ извагаје македонците — бугари. Зато и дипломатијата во С.-Стефано је даде Македонија на Бугарија. Но во Берлин расипаје то, шчо беше направено во С.-Стефано: Македонија беше одделена од Бугарија и врната на Турцко. Исто така и Источна Румелија беше одделена од С. Стефанцка Бугарија во оддел'на автономна провинција, а некоји делови на првната беа дадени на Србија. Се разбираат, оти за

време от С.-Стефанџкиџо договор до Берлинџкиџо конгрес никакви преврати во науката за јужните словени не бидоа; но зато и дипломатијата се раководила со нешто, кога је раздробила С.-Стефанџка Бугарија на неколку делови и је оставила Македонија под Турџко.

Није, македонците знајиме отџчо ни прикажувале нашите татковци и друзи, по стари од нас, роднини, оти грџките владиџи, кога биле руските војски во 1878 година под Стамбул, собирале по селата селџки печати на книџи, во кои се велело, оти на македонците им јет убаво под Турџко, оти они не го сакајет Московот, и не сакајет да сет со Бугарија. Со таја маневра грџите покажајет на јевропејџките дипломати, оти во Македонија они имајет силно влијан'е и големи интереси, и оти мачно се определ'уват меџтата меџу грџки и словенџки интереси во Македонија, зашџо тамо имат голем дел словени, шџо признавајет патријархијата, и со то сет под грџко влијан'е, признавајќи се за грџи. Против преимушџествени бугарџки интереси во Македонија, осем грџите, станајет и србите, на кои ушџе до Берлинџкиџо конгрес им беше посоветувано да покажат својото недовол'ство от С.-Стефанџкиџо договор, Србите, отџчо загубије надеж да добијат Босна и Ерџеговина, по туџи совети и со туџа дипломатска поддрџка зајавија, оти и они имајет, заједно со бугарите и грџите, своји национални интереси во Македонија. Осем то во Македонија турџкиџо јелемент беше многу силен, а руски војски во неја немаше. По свите тије причини и по некои друзи во Берлин Македонија беше одделена от С.-Стефанџка Бугарија и оставена под Турџко. Дипломатите, оддел'увајќи је Македонија од Бугарија, барем на вид постапувајет од името на правината, а имено, се застапија, џоа, за грџките и српски интереси.

Пререшувајн'ето на македонџкото прашајн'е во Берлин јет интересно меџу друго и во следни односи: 1. тој покажа големата важност на прашајн'ето на македонците при решавајн'ето на македонџкото прашајн'е: прашајн'ето за народноста на македонците беше главниџо мотив, при којшџо решејн'ата на конгресо имајет вид не на произвол, но на сочувувајн'е на правината; 2. прашајн'ето за народноста на македонците наједнаш, нечекано се обрна во прашајн'е от првостепена и свеопшџа, не само научна, но и политичџа важност; 3. грџките и српџките протести против господствувајн'ето на бугарџки интереси во Македонија имајет особен значај за то, шџо, бројејќи за грџи или срби тије, шџо дотогај се бројеа од јевропејџките за бугари, поставије на дневен ред важното прашајн'е за народноста на македонџкиџо јелемент во Македонија.

И така, до С.-Стефанџкиџо договор господствуваше једна теорија за народноста на македонците, а та јет, да сет македонците бугари. Ќе је наречиме та теорија — бугарџка. Ако грџките тврдејн'а, да биле и сет македонците со корен потомци на старите македонџи од Александрово време, ами само си заборавиле јазико и се оварвариле — ословениле, се пријемат за оддел'но учејн'е, то ќе имаме втора или грџка теорија. Грџката теорија немаџ под себе никакво тврдо замишџе и од научен глед не заслужуваџ никакво внимајн'е. Та јет по нова од бугарџката теорија и се појави, кога последната стана особено опасна за грџките апетити на Македонија. Једновременно со грџката теорија виде свет и треџа или српџката теорија, по која македонците биле и сет срби.

Откако се икл'учи грцката теорија, као јавно фантастична, остануват две сериозни теории за народноста на македонците, то сеп: бугарцката и српцката. Ќе ѝ разгледаме тие две теории по одблизу: прво, нивното изникнувајне, а после нивниот научен значај. Ќе заватиме од бугарцката, као по стара и по распространета теорија.

Као што рековме, до С-Стефанцкиот договор во науката имаше место само бугарцката теорија за народноста на македонците. Та се создаде овака. Во 1815 година се оддели од Турцко Србија. Од словенцките страни останае под Турцко на Балканцкиот полуостров: Босна и Ерцеговина, Бугарија, Тракија и Македонија. Босна и Ерцеговина само со тесна меѓа се сојединувае со северна Македонија, каде арнаутите од година во година све повеќе и повеќе се настанувае на местото на словените, и со тоа све повеќе и повеќе се одделувае Ерцеговина од северна Македонија. На таков начин, судбите на јужните словени, кои и до тога не беа еднакви, во заватоко на XIX век се распаднае на две: северно-западните балканцки словени, осем босно-ерцеговинците, се најдоа или под Австро-Маджарцко или составувае слободни државици; југо-источните пак и босно-ерцеговинците останаа под Турцко. По ослобувајнето на Србија се разбуди националното самосознавајне и меѓу свите словени, што останае уште под Турцко, но при тоа, тие се поделиа на две групи: северно-западна или босно-ерцеговинцка, која сли своите интереси со другите северо-западни – слободните и Австро-Маджарцки – словени и јужно-источна или македоно-бугарцка. Пошто Босна и Ерцеговина беа обиколени од свите страни, осем од југо-исток, со слободни ристанцки ротствени страни, а од Македонија и другите југо-источни словенцки страни во Турцко со арнаути, то не можеше да се развиет општонационално самосознавајне меѓу босно-ерцеговинци од една, и македонци и бугари од друга страна. Географцкиот положај на Босна и Ерцеговина од една страна, и Македонија, Бугарија и Тракија од друга, и стеченето на историцките услови во времето на пробудувајнето на националното самосознавајне меѓу јужните словени сеп доста за објаснувајне на развивајнето на различно национално самосознавајне меѓу јужните словени во Турцко, па и ако се остават на страна други, не по малу важни, причини, као та, што историјата на Босна и Ерцеговина готово совсем не се дочепкат со историјата на Македонија и другите по источни словенцки страни.

Друго беа односите меѓу Бугарија и Македонија. Тие две страни имајет една многу долга меѓа, која преставуваат многу удобни патишча за трговцко и политично соопшчувајне. Двете страни не претставувае от себе краишча на Турцко, а беа средини и за тоа во нив односите меѓу турци и ристиани беа исти, как во једната, така и во другата страна. Така и во црковен однос беа словените во Бугарија во истиот положај со словените од Македонија. Турците беа господари на бугарите и македонците во политичен и икономен, грците пак во духовен однос. Ако се прибавит и то, да опширните и удобни граници меѓу Бугарија и Македонија свекога содејствувале на потесни односи меѓу тие две страни до турцкото завојувајне на Балканцкиот полуостров, то лесно ќе можит да се разбирит, зашто по разбудените луѓе од Бугарија и Македонија натре во Турцко и во туѓина работале по една иста

програма и преследувале исти цели за препородуваи'е на народот во духовен однос, за одврл'уваи'ето на турцкио – политичен и грцкио – дуовен јарем.

Во времето на националното разбудуваи'е на бугарите и македонците станае уште три важни фактори, шчо споспствувае на утврдуваи'ето на бугарцката теорија за народноста на македонците; то сет: 1. Реформата на правописо и литературнио јазик кај србите; 2. Разработуваи'ето на прашаи'ето за татковината на старо-словенкио јазик – јазико на преводите на св. Св. Кирил и Методија, во врска со развиваи'ето на изучуваи'ето на словенството; 3. Патуваи'а по Балканцкио полуостров до последната руско-турцка војна отчас со научни цели, отчас за запознаваи'е со возродуваи'ето на словенството, кое се претписуваше на работеи'ето на панславистите, от кои мнозина се беспокоје во Јевропа.

Реформата на Вук Караджик имаше голем значај не само за србите, но и за македонцкото прашаи'е. Српцкио литературен јазик до Вук беше брканица от старо-словенцки, српцки и руски елементи. От српските особености во него господствувае тије на источно-српцките говори, што се доближувајет до македонцките. Старо-словенцките и источно-српцките елементи на српцкио литературен јазик до Караджик беа много удобни да го направат него опшч за свите јужни словени, особено за србите и македонците. Но Вуквата реформа је расипа таја можност. Вук воведо фонетичен правопис. Во основа на литературнио јазик се кладе на источно-српцкото наречје од денешна стредна, источна или јужна Србија, или от така вел'анана Стара-Србија (Македонија зад Шар-планина до Ново-Пазарцкио санджак), ами јужното или ијекавцко наречје од Босна, Ерцеговина и денешна западна Србија. Со таја реформа правилно и нормалносрпцко, достоино да бидит воведено во литературно употребуваи'е, се признавае само особеностите од јужно-српцкото (ијекавцкото) наречје. Источно-српцкото веќе содржаше отклонуваи'а во страна на бугарцкио јазик, а западно-српцкото или икавцкото — отклонуваи'а во страна на хрватцкио јазик. Говорите на источна Србија веќе се признавае за бугарцки. Свите словенцки страни во Турцко, осем Стара-Србија, Босна и Ерцеговина, се признавае за бугарцки. Македонија за Вук Караджик беше страна бугарцка. Тој беше собирал обрасци на устна народна литература од Македонија, кои ѝ беше напечатал во неговио „Додаток к С.-Петербургским рјечницима свију језика“, као бугарцки. И така, Вуквата реформа кладе једна стена меѓу србите и македонците: по таја реформа излезе, оти последните во очите на србите и своји очи сет срби.

Реформата на Караджик има уште и друг задачај. Во времето на таја реформа се беше разбудил помеѓу словените, особено западните и источните, голем интерес кон нивната народност, народна литература, старата писменост и народната историја. Со таја цел' се собирае народни песни, народни приказни и стари ракописи. Изучуваи'ето на старо-словенкио јазик и неговата историја. Тука се појави и прашаи'ето за литературното работеи'е на св. Св. Кирил и Методија и за преведените од нив книги: кога, каде и колку книги сет преведени од нив? За да се решит прашаи'ето, каде јет направен преводот на нај старите книги словенцки, и на чиј јазик се развивала нај старата словенцка литература, или прашаи'ето за татковината на старо-словенцкио јазик, беше потребно изучуваи'ето на живите словенцки јазици. Вуквата реформа и тува послужи на

бугарцката теорија за народноста на македонците. Фонетичниот правопис заедно со иекавшината во основа на српцкиот литературен јазик беа доста, за да се одбележат лесно, кои јужно-словенцки наречја и говори сет српцки и кои не сет. Свите не српцки јужно-словенцки наречја и говори от стредниот дел на Балканцкиот полуостров беа крстени со едно име — бугарцки јазик. Само првите словенцки учени, кои не ѝ знаеа тие наречја и бројо на словените, што зборувае на нив, го нарекоа бугарцкиот јазик наречје на српцкиот. Така по Добровцки излегуваше, оти старо-словенцкиот јазик ет српцко наречје от Солунцко.

Но веќе Востоков, на основа на употребувањето на носовите гласни во старо-словенцките и стредно-бугарцките ракописи и на нивната замена во српцкиот и рускиот јазици и во писмените паметници от тие јазици: Ж со У и А со Е во првиот и Я во вториот, дојде до заклучок, оти Ж и А биле одделни носови гласни,

што одговарале на полцките **ǣ** и **ę** и се произнесувале како носови: **О** и **Е**. Таа особеност не ет ни руска ни српцка, значит и свите паметници со правилно или неправилно употребувањето на носовните гласни звукови сет само по стари и по поздни од еден исти јужно-словенцки јазик, а то ет бугарцкиот. Нејкет зборови, оти Вуковата реформа ѝ направи по убедителни соображенијата на Востоков. По Востоков, татковината на старо-словенцкиот јазик ет Солунцко и солунцките словени излегоа, по него, бугари.

И така, редом со реформата на српцкиот литературен јазик, важен признак за изучувањето на јужно-словенцката етнографија стана судбата на носовните гласни во ракописните паметници и во јужно-словенцките наречја, на која придавае словенцките учени и уште придавае голем значај. За една од наихарактерните особености на српцкиот јазик се бројат и замената на Ж од најстаро време само со У. Сашествувањето на носовиот глас Ж и свите дружи негови замени, осем со У, сет доста, за да бидат едно наречје или еден ракопис исклучени от српцкиот јазик и да бидат признаени за не-српцки. По тоа мерило свите македонцки наречја и говори беа не-српцки, значит, беа признаени за бугарцки. Така погледае на работата и другите слависти по Востоков, као: Копитар, Миклошиќ, Шафарик и по ними готово свите слависти до сега². Првите двајца не беа согласни со мислењето на Добровцки, да ет бугарцкиот јазик наречје от српцкиот и да ет, значит, старо-словенцкиот јазик — српцки. Но тие не беа согласни и со мислењето на Востоков, да ет старо-словенцкиот јазик — старо-бугарцки. На место тие две теории за татковината на старо-словенцкиот јазик, тие извадија треќа, по која тој ет старопанонцки или старо-словинцки. За да докажат својата мисла, тие изучавае живите словенцки јазици, и во нив барае елементите на старо-словенцкиот. От свите нови јужно-словенцки јазици за најоддалечен от старо-словенцкиот во фонетичен однос го најдоа српцкиот јазик; по блиски од последниот до старо-словенцкиот јазик беа признаени бугарцките наречја и словенцкиот јазик, со таа разлика, што последниот ет по близок и во морфологичен однос. На таква основа се правеше заклучок, оти некогаш словинците и бугарцките словени составувале еден народ, но биле разделени со втргнувањето на србо-хрватите помеѓу нив.

2 Проф А. И. Соболевски и до сега Мариинцкиот езигел го признава за српцки, а на старо-словенцки паметник, заради честото употребувањето во него редом со Ж, заменета со У.

Бугарцкијо и словинцкијо јазик биле само наречја, шчо произлезле од старо-словенцкијот јазик. Св. св. Кирил и Методија направиле преводот на светите книги во Панонија и зато јазико на нај старите старо-словенцки книги гребит да се бројат за панонцки или старо-словинцки. Панонската теорија на на Копитар и Миклошиќ сега јет веќе оставена од учените, но она за својето обосновувајне послужи како важен мотив за изучувајне на живите јужно-словенцки јазици и наречја. А тоа изучувајне приведе кон одбележувајне на големо родство меѓу бугарцките и македонцките наречја. Се окажа, оти и македонцките и бугарцките наречја не само се разликувајет силно од српцкијо јазик, не само не го замнувајет Ж со У, но изгубиле многу форми от клонејне и спрегувајне и употребувајет граматичен член. По свите тије особености македонцките и бугарцките наречја образувајет једна јазична територија, једна опшча група, одлична не само от српскијо, но и от свите друзи словенцки јазици. Та група беше крстена — бугарцки јазик. И така, во науката се создаде мнене да сет македонците по јазик и народност бугари.

Нанојнејне многобројни старо-словенцки и стредно-бугарцки ракописи во Македонија ушче повеќе поткрепи бугарцката теорија за народноста на македонците. Многобројноста от стари ракописи се објаснуваше као доказателство на долговременото господство на бугарцко културно влијане во Македонија, којо би могло да ѝ побугарит македонците, ко тије и да не биле од једен народ со бугарцките словени во време на преселувајне својо на Балканцкијо полуостров.

По тој пат составените заклучоци за современата јужно-словенцка јетнографија беа пренесени и на историцката јетнографија. Така Шафарик и друзите историци, зборувајки за историјата на јужните словени, за бугарцки словени ѝ бројат свите оние словенцки племија, от кои се образува подоцкан бугарцкијо народ. И така, историците ѝ сојединувајет судбите на Македонија со судбите на Бугарија од старо време. Исто така и во културно-историцки однос готово једнакво се приплетувајет судбите на Бугарија и Македонија: Македонија је владејале бугарцки царови, царовите и народот на Македонија се викале бугари, во Македонија господствувала бугарцка редакција на старо-словенцкијо јазик и много друго.

На таков начин, развијајне на словенознајството се соопроводуваше со развивајне на сознавајне нужда од дружно работејне от свите словени за достигнувајне опшчо-словенцки нациојнално-политички цели. Тоа движејне јет познато под името „панславизм“. Панславизмот поддржуваше, повеќе морално, стремежите на поробените словени да го свалат политичнијо и дуовен јарем. Успешната борба на разбуденото јужно словенство за народни и човечки правини се приписуваше од западно-јевропејците на работејне на панславистите и обрна на себе гледо на цела Јевропа. Мнозина јевропејци го искрстосајет Јевропејцко Турцко за да се запознајат со положејне на расјаните и со работејне на агентите на панславизмо. Свите тије патиници-иследувачи во једен глас рекојет, да сет македонците — бугари и со тоа, мненејне, шчо господствуваше до тогај во словенцката наука, беше широко популаризувано по цела Јевропа.

Така се создаде бугарцката теорија за народноста на македонците и владеја во науката и општественото мнене без конкуренција до С.-Стефанцкијо договор. Но течејне на историјата му извади на неја два нови конкурента во лицето на

грцката и српската теорији, од кои последната со своите сериозни возрадувања
је потклати од основа.

(Продолжејќи во следниот број)

К. Мисирков

— 8 —

Како да сет грче'и лутѝ
Со тој збор му срце сгегли !
Свиот здрвен патник стоит,
Леден пот му чело потит,
Не дават му он да мисли !

'Ми со очи подигнати
Се обрна тој на тамо,
Кај од мила татковнина
Свеко утро сонце сијне,
Тамо мисла брзат, тамо !

„За тебе пак душа дишет,
За тебе се срце биет,
Татковнино, мајк от стрејка,
Тебе ти се синот врајка
И од радост солзи лиет !

Земѝ го пак твојто дете,
На век твојо тој ќе бидит,
К'е те љубит само тебе,
В твојо поле клај му гробо,
С твојо цвѝте гроб му кити !“

Превел од српско-хрватски

К. Мисирков.

Изникнувањето и разбор на бугарската и српска теорији за народноста на македонците.

Тие, што сет по глѝбоко запознати со македонското
прашање, једвај ли се сомневајет, оти нај важна негова
страна јет—то за народноста на македонците. Зато ние,
без да укажуваме на важноста на последното, ќе помн-
ниме право кон разгледувањето на сшществуюшките те-
орији за народноста на македонците и нивното изникну-
вање, а после ќе бидат направени некои и други забѝ-
лешки за нивната научна безпочвеност.

Најнапред ќе одбележиме, оти своеншч интерес доби
прашањето за народноста на македонците, кога се запи-
тае, чија твѝбит да бидит Македонија, и се претполагаше
одговор: на тој народ, што је населанат; тогај се по-
стави прашањето: каков народ главно населават Македо-
нија, или от каква народност јет главното население на
Македонија — македонците ?

Однесувањето на Македонија по С.-Стефанѝнио до-
говор кон Бугарија покажуват, прашањето за народноста
на македонците да беше до тогај решено во корист на
бугарите: науката и патниците от сште јевропејѝки страни,
што патувале по Македонија, ѝ извагае македонците —
бугари. Зато и дипломатијата во С.-Стефано је даде Маке-
донија на Бугарија. Но во Берлин расипае то, што беше

направено во С.-Стефано: Македонија беше одделена од Бугарија и вратена на Турцко. Исто така и Источна Румелија беше одделена од С.-Стефанска Бугарија во одделна автономна провинција, а некои делови на вратената беа дадени на Србија. Се разбираат, оти за време от С.-Стефанскиј договор до Берлинскиј конгрес никакви преврати во науката за јужните словени не бидоа; но зато и дипломатијата се раковојаша со нешто, кога је раздробила С.-Стефанска Бугарија на неколку делови и је оставила Македонија под Турцко.

Ние, македонците знаеме отшчо ни прикажувале нашите татковци и друзи, по стари од нас, роднини, оти грцките владици, кога биле руските војски во 1878 година под Стамбул, собираше по селата селцки печати на книги, во кои се велеало, оти на македонците им јет убаво под Турцко, оти они не го сакајет Московот, и не сакајет да сет со Бугарија. Со таа маневра грците покажае на јевропејските дипломати, оти во Македонија они имајет силно влијание и големи интереси, и оти мачно се определуваат меѓата меѓу грчки и словенски интереси во Македонија, зашчо тамо имат голем дел словени, шчо признавајет патријархијата, и со то сет под грчко влијание, признавајќи се за грци. Против преимушчествени бугарски интереси во Македонија, осем грците, станае и србите, на кои уште до Берлинскиј конгрес им беше посоветувано да покажат својото недоволство от С.-Стефанскиј договор. Србите, отшчо загубије надеж да добијат Босна и Ерцеговина, по туѓи совети и со туѓа дипломатска поддршка зајавија, оти и они имајет, заједно со бугарите и грците, своји национални интереси во Македонија. Осем то во Македонија турцкиј елемент беше многу силен, а руски војски во неја немаше. По свите тие причини и по некои друзи во Берлин Македонија беше одделена от С.-Стефанска Бугарија и оставена под Турцко. Дипломатите, одделувајќи је Македонија од Бугарија, барем на вид поставувае од името на правината, а имено, се застапија, гоа, за грцките и српски интереси.

Пререшувајќето на македонцкото прашање во Берлин јет интересно меѓу друго и во следни односи: 1, тој по-

Список села од јужна Македонија (Пазарцко, Солунцко, Гевѓелицко и Кукушко)³

I. Селата одваде (од десно, на запад) од Вардар:

Но.	Името на селото	Живејат	Чифлик или земијата селцка	Колку куќи	Кааза
1	Даучево	турци	Селцка	15	солунцка
2	Ковачево	“	“	15	“
3	Илидџиево	македонци	чифлик	30	“
4	Долната Мала	“	“	100	“
5	Стредната Мала	“	“	25	“
6	Горно Куфалово	“	“	200	“
7	Ливадица	“	“	25	“
8	Рамил’	“	“	20	пазарцка
9	Бозец	“	“	103	“
10	Петрево	“	“	110	“
11	Бубаќово	“	“	30	“
12	Оризарци	“	селцка	50	“
13	Влѓаци	“	чифлик	15	“
14	Дабово	“	“	15	“
15	Боимица (отгаде од Вардар)	“	селцка	300	тиквешка
16	Древено	“	чифлик	20	пазарцка
17	Извор	“	“	10	“
18	Шл’опница	“	селцка	60	“
19	Серово	“	“	250	“
20	Гургџик	“	“	150	“
21	Тушилово	“	“	30	“
22	Тумба	“	“	60	“
23	Шикларе	турци	“	100	“
24	Кушиново старо	македонци	чифлик	?	“
25	Кушиново ново	“	селцка	20	“

³ Објаснител’на забелешка за тој список и за Солунското ранишче, со планин’ето, шчо го окружувајет, ќе бидит дадена во друѓот број на „Вардар“.

26	Кони́ково	“	чифлик	12	“
27	Тагрмйшево	турци	селцка	10	“
28	Грѹбивци	македонци	чифлик	40	“
29	Лито́вои	“	“	35	“
30	Ѓирака́рци пазар.	“	селцка	43	“
31	Либа́ово	“	чифлик	10	“
32	Гуме́ндже	“	селцка	800+200 иабанджиин	“
33	Црна Река	“	“	115	“
34	Ба́ровица	“	“	160	“
35	Лива́да	власи?	“	1000	тиквешка
36	Крива	“	“	350	“
37	Пе́ткас	македонци	чифлик	56	“
38	Ра́мна	“	“	15	пазарцка
39	Цига́рево	македонци	“	10	“
40	Радомир	“	селцка	40	“
41	Да́миан	“	“	15	“
42	Ала́ре	“	чифлик	23	“
43	Чаушли́ја	турци	селцка	10	“
44	По́стол	македонци	чифлик	80	“
45	Ќирка́лово Пазар (Јенидже Вардар)	македонци	чифлик	20	“
46	Пи́луриќ	македонци	“	20	“
47	Круша́ре	“	“	30	“
48	Курпушо́р	“	селцка	80	“

II. Сланицата:

1	Ве́тки Па́зар	македонци	чифлик	25	пазарцка
2	Вадриш́та	“	“	80	“
3	Бала́джа	“	“	13	“
4	Грка	ѓу́нци	“	10	“
5	Жри́отица	македонци	“	30	“
6	Нечитливо				
7	Кади́но Село	“	“	80	“
8	Свети Ѓорѓе	“	“	30	“
9	Лоза́ново	мак и турци	“	15	“
10	Трифѹлчево	турци	?	20	“

11	Карамдзѝно	макед.	чифлик	20	“
12	Ѓупчево	“	“	20	“
13	Градиште	“	“	10	“
14	Обр	4 воденици	“		“
15	Касаларе	турци	селцка	30	“
16	Спрлйтово	“	“	120	“
17	Лажичаре	макед.	чифлик	3	“
18	?				
19	Бабиан	“	“	30	“
20	Мандалево	“	“	10	“
21	Мавреново	“	“	15	“
22	Новото Село	“	“	6	“
23	Попово Село	“	“	8	“
24	Тудурче	“	“	60	“

III. (Мегленската) Меглен:

1	Свети Илѝа	Мегленци маќ. патурч.	селцка половината селцка	120	“
2	Калѝница	“	селцка	10 рист. + 100 мегл.	“
3	Кулудеѝ	конак	“		“
4	Пранина	мегленци	чифлик	50	“
5	Липарѝново	“	“	30	“
6	Чешигас	“	“	40	“
7	Голото	“	“	50	“
8	Долно	турци	селцка	10	“
9	Власи	мегленци	чифлик	30	“
10	Мустафа - Агово	“	“	25	“
11	Врежуг	маќ и ѓупци	“	25+30	“
12	Призна	ѓупци	“	30	“
13	Плугор	маќ и ѓупци	“	10+10	“

IV. Оттаде од Вардар

1	Ѓевѓелиѝа (пазар)	маќ. и турци	селцка	300	
2	Валандово	“	“	300	
3	Муѝ	“	чифлик	30	
4	Ѓавата	“	“	30	

5	Грдите	“	“	60	
6	Малѣтково	“	“	20	
7	Мрáвци	“	селцка	60	
8	Удово	“	чифлик	10	
9	Давидово	“	“	10	
10	Градѣц	“	“	20	
11	Клисѹра	“	“	20	
12	Пѣтрово	“	селцка	30	
13	Смóквица	“	“	100	
14	Гáброво	“	чифлик	20	
15	Калѹсково	турци	селцка	500	
16	Серменѣн	македонци	“	60	
17	Кóнцко	власи	“	60	
18	Ума	“	“	30	
19	Кѹпа	“	“	30	
20	Л’убница	“	“	250	
21	Ошин’а	“	“	100	
22	Берисáвци	“	?	20	
23	Мачѣйково	маќ и турци	селцка	200	
24	Стоiáково	“	“	200	
25	Богдáнци	“	“	200	
26	Орѣовица	“	“	50+50	
27	Карáсуле	“	“	35+35	

V. Кукушка Кааза (от Кукуш надолу);

1	Кукѹш, град	маќ. и турци	селцка	2000	
2	Алчаќ - Клисе	“	чифлик	20	
3	Кардџа-Када	?	?	30	
4	Амбaр-Ќoi	маќ. и турци	?	40+20	
5	Салмaново	македонци	?	20	
6	Иаџиларе	маќ. и турци	?	70	
7	Иолa-Бас	?	?	10	
8	Али-Джалар	?	?	20	

Зайисал во 1900 год. К. Мисирков

— 17 —

**Список села од јужна Македонија
(Пазарско, Солунско, Гевгелиско и Кукушко) *)**

I. Селата одваде (од десно, на запад) од Вардар:

№	Името на селото	Жителат	Чифлик или земјата селцка	Колку кук'и	База
1	Даучево	турци	селцка	15	солунска
2	Ковачево	"	"	15	"
3	Илиџијево	македонци	чифлик	30	"
4	Долната Мала	"	"	100	"
5	Стрејната Мала ..	"	"	25	"
6	Горно Кучагово ..	"	"	200	"
7	Ливадица	"	"	25	пазарска
8	Рамна	"	"	20	"
9	Бозец	"	"	103	"
10	Петрево	"	"	110	"
11	Бубаково	"	"	30	"
12	Оризарци	"	селцка	50	"
13	Влаѓани	"	чифлик	15	"
14	Дрбоно	"	"	15	"
15	Бојница (оттаде од Вардар)	"	"	"	"
16	Древево	"	селцка	300	тивешка
17	Извор	"	чифлик	20	пазарска
18	Шљопница	"	"	10	"
19	Серово	"	селцка	60	"
20	Гургупина	"	"	250	"
21	Тупилово	"	"	150	"
22	Тумба	"	"	30	"
23	Шипларе	турци	"	60	"
24	Купиново старо, ...	македонци	чифлик	100	"
				?	"

*) Објаснителна забелешка за тој список и за Солунското ранишче, со планинџето, што го окружуваат, ќе бидат дадена во другот број на „Вардар“.

Народни песни

Банут-Крал'ут
 „Тил'ал личе, веле, Цара-Сулимана,
 Да са берат, веле, турци и каура
 Ем проклети чифута и безверни, ги́ди ги́нци:
 Гулем миджлиш ки да се права“.
 Шо се субрале турци, каура,
 Ем проклети чифута и безверни ги́ди, ги́нци.
 Тогаі што му веле Цара-Сулимана:
 „Абре миджлишлии, сата вери,
 Арно шо се субрата тува!
 Іазе сакам идно іунак да се іудбере,
 Идно іунак да се іудбере іут вазе;
 Іон да гу фате на Бано-Крал'ут
 И да гу дунесе прид мене;
 Іон ки дубиіе гулем бакшиш, три града:
 Идно грат ки бида града Софиа!
 А дру́гут грат ки бида града Сулуна!
 Іа дру́гут грат ки бида града Стамбола:
 Моіга столицина ки му а дадам на него!“
 И тогаі, братко, тиіа миджлишлииіте,
 Ка му риче за Бано,
 Си І прилапале ниіни бради,
 Ем му рекле на Цара-Сулимана:
 „Немиш рудено такво іунак іув твоіта држава,
 Што да гу фата на Бану, да гу дунеса прит тебе,
 Оти Бано-Крал'ут на лути змиіи му пл'уіа ув устата,
 Не іутки іунак да саідиса“.
 Тогаі Цара-Сулимана се іуплашил,
 Іоти му рекле: „нема рудено такво іунак іув твоіта држава!“

Тогаі, братко, идно Турче-Босналиіче,
 Іутдека било затворену ув апцаната,
 И тогаі тоіа Турче-Босналиіче
 Се развикал іутдека бил ув зандана,
 Се развикал на апсанджиіата:
 „Оди да му речиш на Цара-Сулимана,
 Нека ми гу башладиса моіото кабаат,
 Да одам, да му гу фатам Бано,
 Да му гу дунесам прид него,
 Да му се пуклона, като млада нивеста,
 Да му се пуклона прид него!“
 И тогаі Цара-Сулимана шо се развikuва:
 „Извадеіте гу тоіа іунак да гу видам!“

Ка гу извадиіа прид него,
 Шо му веле Цара-Сулимана на Турче-Босналиіче:
 „Абре Турче, веле, Босналиіче!
 Іас ке ти дадам три града бакшиш на тебе,
 Ти да й пувелиш:
 Идното грат ки биде града Софіа,
 Іа друґут грат ки биде града Стамбола,
 Іа друґут грат ки биде града Сулуна!“

Тогаі му веле Турче-Босналиіче:
 „Вараі цару, веле, нашу гуспудару!
 Несам дустоіно іас да ти седнам на твоіата стулнина,
 Туку іазе сакам да ми гу башладисиш моіту кабаат,
 Іас да одам да гу фатам Бано,
 Да гу дунесам прит тебе,
 Катү млада невеста да ти се пуклоне!“
 И туґаі му веле Цара-Сулимана:
 Хаіда оди, веле, Турче-Босналиіче,
 Да ми гу дунесиш, веле, Бано прид мене!“
 Тогаі му веле Турче-Босналиіче:
 „Вараі, веле, Цара-Сулимана, нашо Гуспударо!
 Іазе сакам оште идна лакрдиіа на да речам;
 Іазе сакам тримина іунака, катү мене, да са іудберат
 Коґа ки кинисиме да оіме некада Бановата држава,
 Три дена и три ноіки пат да одиме,
 Пат да не шардисат; Три дена три ноіки да іадат да пиіат,
 Да не се іупиіат, ем да не се іуспиіат!“
 — „Вараі Турче-Босналиіче, іугдека ки знаіам
 Іазе да ти наідам іоште тримина іунака,
 Іунаци катү тебе?
 Іазе толку аскер имам долү;
 Слезі се да си іудбериш тримина іунака, катү тебе!“
 И тоґаі, братку, шо се слизе Турче-Босналиіче,
 Шо си іудбра тримина іунака,
 Катү неґу утскоро путурчени.
 И пак му оде на Цара-Сулимана и му веле:
 „Вараі царо, веле, наше гуспударо!
 Оша идна лакрдиіа имам да ти речам на тебе;
 Ти да ми наідиш читири коіна,
 Помалца да ходат, повечке да летат!“
 Тогаі му веле Вара-Сулимана:
 „Абре Турче-Босналиіче, уґдека знаіам іазе да наідам?
 Имам іазе долү толку тавли коіна;
 Слезі да си іудбериш читири коіна,
 Помалце да одат, повичке да летат.

И тогаі Туче-Босналиіче,
 Шо си слизело долу на тавлите,
 Да си іудбрало читири коіна,
 Помалце да одат, повичке да летат.
 И пак му оде Туче-Босналиіче на Цара-Сулчимана:
 „Царо, веле, нашо гуспударо!
 Оше идна лакардиіа имам да ти речам;
 Ти да ни искроіиш идна руба калуґерцка,
 Ки се примениме, да се чиниме млади кал'уґерчиіна,
 И ки ни зевиш идно синджир ут сидумдесит оки
 И идно топуз ут седумдесит оки,
 Идно куприник гаітан ки ни зевиш, царо, нашо гуспударо!“
 Царцка рака длга:
 Дур да рече, тиіа шеіва іувтасале.
 И така, кинисаіе они да іодат
 Накада Бановата држава;
 Ка утидиіа на Бановата порта,
 Фатиіа сл да се вртат, да се сукат,
 Не можат да флезат.
 Тогаі, братко, веле, шо станала
 Бановица дос-нивеста,
 На вишни диваіне се качила,
 Шедба да се шета.
 Шо си пуле надвур ут портата,
 Идни калуґерчиіна тамо, слда се вртат.
 Тогај се развикала Бановица дос-нивеста:
 „Абре Бано, Бано-Крал'о!
 Арам да ти бида л'ута ракиіа, шо іа пиіиш,
 И руіно благо вино!
 Шо не испаґаш дунадвур да видиш,
 Шо виіа л'уда на наште порти, шо се вртат?
 Като не ми се пул'ат толку арни!“
 И тогаі скүкна Банут-Крал'ут;
 Шо си грабна тешук түпус ут сидумдесит оки,
 Да испадна ду портите;
 Ка испадна ду портите;
 Ка испадна ут вратта надвор,
 Сака да мана, да і погубе;
 И тоіа Туче-Босналиіче,
 Душманут, ногу риджажиіа,
 Фати да му са пуклунува, падни-стани, прид негу;
 Рака і кулено му бакнува:
 „Аман Бано, веле, Крал'о,
 Да не маниш, веле, назе да ни погубиш;
 Ти са мол'ам, веле Бано;

Ниіа дүідеме, веле, пүт твоіте крил'а да се скриіме:
 Ниіа кога бема млади калүҕерчиіна,
 На пуста воіска сү сила нá зé;
 Да дүідеме сега пүт твоіте крил'а,
 Ниіа да се скриіме!“
 И тогаі му веле Бано-Крал'үт:
 „Аіде млади кал'үҕерчиіне,
 Ако сте дүідени за арно,
 Свети Іован арно да ви дада!
 Ако сте дүідени за лошо,
 Пá свети Іован пишин на вас да пумага, па напкүм на мен!“
 И тогаі, братко, ы зé увнатра,
 Сиднаа на іадеіна, на пиіеіне.
 Три дена и три ноіки іадат пиіат,
 Ниту са упиват, ниту заспуват.
 На трита дена и трита ноіки
 Шо гу нападнала тешка дремка на Бано-Крал'үт.
 Ка гу навалила тешка дремка,
 Што му вел'а на тиіа млади калүҕерчиіна:
 „Вараі калүҕерчиіна, іас кі одам на вишни диваіна,
 На вишни диваіна малца кі заспам;
 Малца ка кі приспиіам,
 Кі іадиме, кі пиіиме, дүдека кі живиме.
 И тогаі Түрче-Босналиіче,
 Душманүт, ногу риджаджиіа,
 Фати, падни-стани прид Бано;
 Ем му веле Түрче-Босналиіче:
 „Вараі Бано, веле, нашо крал'о!
 Ти се мол'ам, веле, да не станиш үттүва,
 Зара ако нё ұставиш, кі се изгүбиме үв твоіата држава;
 Түку легни түва краі назика,
 Малце нешто да преспиіиш,
 Пак ниіе кі те скорниме!“
 И тогаі му веле Бано-Крал'үт;
 „Хаі, да дада Господ и свети Іуван,
 Понаприт на вас да пумага, па напкүм на мен!“
 И лигна, заспа.
 Тогаі Түрче-Босналиіче, душманүт,
 Извади дробен синджир үт сидүмдесит оки,
 Му а күрдиса алка на вратүт,
 И тогаі, братко, извади купринин гаітан,
 И му врдза за мрамүровцкүту дирек,
 И тогаі му удри идна тешка клоца:
 И скокна Бано на іүначкі нози,
 Фати да тегле на пүсти бели раці.

Купринен гаїтан да скине,
 „Тегли, тегли, веле, — купринен гаїтан
 Ув коски флева, не се скинува!“
 И тогаї веле на тиїа млади калуґерчиїна:
 „Аїде млади калуґерчиїна,
 Свити Іуван пишин на вас да пумага
 Па напкум на мене!
 Аїде нусеїте ме, каде ки ма ноїсте!“
 И кинисале да идат накада Стамбола града:
 Помалце ходат, повичке пудлитнуват.
 И ка уфтасале на града Стамбола,
 Ка наближиле, песна си запиїал:
 „Не се радум сус Бано, шу гу носам,
 Туку се радум сус Банова држава.
 Оти іас ки седнам на неїа!“
 И се качиле на вишни диваїне.
 Шо гу сиднале Бано прит Цара-Сулимана.
 Тогаї му веле Цара-Сулимана:
 Бараї Бано, веле, чини идна лакрдиїа
 Има тебе да те іупитам:
 Кога бехма на пуста воїске со тебе,
 Тамо имаше иден іунак,
 Сива коїна имаше, іув сиву убличено,
 То сакам да ми гу кажиш, кої беше?
 Мошна ь тепаше, іузбашиїте!
 Тогаї му веле Банут-Крал’ут:
 „Вараї Царо-Солиmano,
 Прит тебе седам, веле, страут ти гу немам!
 Как ме питаш, така ќе ти кажам;
 То шо мошна ь ловише на іузбашиВите,
 Тоїа беше Дуїчин-гуспудар ут града Сулуна!“
 Пак му риче Цара-Сулимана на Бано:
 „Абре Бано, веле, Бано-Крал’о!
 Іазе ки те упитам, оше идно ки та упитам;
 Идно имаше ув бело убличено,
 Мошне ь тепаше на бимбашиїите;
 Кої ки да беше тоїа?“
 —Вараї Царо, Царо-Сулиmano!
 Прит тебе седам, страут ти гу немам;
 Как ма питаш, така ки ти кажам!
 То, шо мошна ь тепашена бимбашиїите,
 Тоїа беше Марко-дилиїа ут Прилипа града!“
 И тогаї пак му веле Цара-Сулимана:
 „Абре Бано, веле, Бано-Крал’о!
 Оште идно има да те упитам;

Идно имаше, веле, ув црно убличену,
 Црна коіна віаіише,
 Мошна й тепаше на царувито:
 Коі беше тоіа?“
 —Вараі Царо, веле, Цара-Сулимана!
 Как ма питаш, іас ки ти кажам:
 То, шо бише ув црно убличено,
 Црна коіна віаіише,
 Мошна й тепаше царувито!“
 И напкум па гу упита оша идна лакрдиіа:
 „Абре бано, веле, Бано-Крал’о!
 Кога бехме, веле, на та пуста воіске.
 Іазе имах тамо идно дете;
 Кагу фати, веле, ти, сакам да ми кажиш, шо гу чини?“
 Тогаі му веле Бано:
 „Прит тебе седам, веле, страут ти гу немам;
 Іазе твоіто дете, ка гу фатих,
 Гу сичех на дванаісат парчііна,
 Гу дадох на дванаісат хрта, да гу іадат!“
 Напкум пак му риче Цара-Сулимана на Бано;
 И тогаі му веле: „Абре Бано, веле,
 Іаз да не се скриіх пуд идно камилцко самар.
 Да ме фатише ти, шо ки ми чинеше?“
 —„Абре царо, веле, ништо не ти чйних на теб’,
 Ки те сечих на дванаісат парчііне,
 Ки те кладих на дванаісат раскрсници,
 На теб’ да те пужалиа, на мен’ да ма пуфалиа!“
 И тогаі му веле Цара-Сулимана:
 „Трагнаіти гу, веле, воа душман уттува,
 И нусеіти гу на рамни чаііре,
 Закупаіти гу ду мишкі,
 Сичеіти му а главата на него,
 Сичеіти гу на дванаісат парчйіна,
 Кладеіти гу на дванаісат раскрсници;
 Негу да гу пужал’ат, на Турче-Босначиіче да гу пуфал’ат!“
 И така, братко, уттам ка гу извадііа,
 Гу нусііа право долу, на рамни чаііра,
 Гу закопаіа дури до мишките.
 И така, братко, се набра там коі знаіа колку аскер,
 И зафатиіа да маат на негу,
 Да му сечат главата.
 „Ка фатиіа да маат, веле,
 На сата сабіите му се кршат,
 Неговата глава не паіа!“
 И тогаі се насмиіал он пуд мустаки:

„Аїде, арам да ви биде лебут, шу гу іаїте на царут!
 Идна глава, веле, дуїде,
 Не моїж'те да іа загубите;
 Туку кабаат немате!
 Моїата маїка, душманка, кабаат има:
 Маїїа ми има чинето,
 Чужда сабіа мен' да не ме фата!
 Туку идно да се утбере,
 Он да ходе, моїта сабіа да зева,
 Да ми а сечите моїта глава,
 И іас да се уткинам и виіа!
 И тогаї Турче-Босналиїче, душманут,
 Па віана коїна пеливана.
 Ка віана Турче-Босналиїче,
 Утиде он да зева сабіа кулакліїа;
 Ка утиде тамо на банувите дворе,
 Шо му веле на бановица, дос-нивеста:
 „Вараї бановице, веле, дос-нивесто!
 Даї сабіа кулакліїа на Бано,
 Даї и коїна карамана,
 Ки му й носам на Бано-Крал'о,
 Оти гу кладеїа негу на идна држава, он да пувел'а!“
 И тогаї му веле бановица, дос-нивеста:
 „На ти сабіа кулакиїа, на ти коїна карамана;
 Іазе знаїам сега, када негу ки ги кладат;
 Туку аїде сега носи му й виіа,
 Па іела напкум да се кирдосаме!“
 И тогаї тоїа Турче-Босналиїче
 Гу віана бановото коїна-карамана;
 Уддека утида уф три дена нанака,
 Уф три саата уфтаса навака!
 Ка дуїде таму Турче-Босналиїче на Бано,
 Фатиїа сега да се мачат да іутворат сабіата.
 Сата се поредиїа, не можаа да іутворат сабіа-кулакліїа!
 И тогаї Бано пак се насмиїа пуд мустаки:
 „Шо му веле, вараї, веле,
 Толку шо сте (се) набрале тува,
 Арам да му гу іаїте лебут на царут!
 Идна сабіа, веле, не моїж'те да іутворите.
 И кога, братко, шо му веле,
 Немите кабаат виїе, маїка кабаат има:
 Маїїа му има чинету на моїта сабіа,
 Чужду чувек да не іа утвора!
 Туку пуштеїти ми левата рака,
 Да а фатам малца, да се утворе,

Да ми а сечите главата,
 I iac да се уткинам и виіе да се уткините!“
 „И тиіе, веле, му а пуштиіа левата рака,
 Па он ливичар да бида.“
 И така, ка а фати та сабіа-кулаклііа,
 Оште факаікі се, се утворила.
 Ка сукна на іуначки нози, да рипна,
 Иднаш ка мана, на двета паґа
 Сабіата нима да се наплна!
 И тогаі, братко, тоіа Турче-Босналиіче ногу пикасувало:
 Кога му се фрли врас бановата коіна,
 Да спрасна да бега некад Цара-Сулимана!
 И тогаі, ка му се развика Бано
 На неговата коіна-карамана;
 И тогаі коіна-карамана се врна:
 Не бега нанака, туку бега накада негу;
 И тогаі му нуси Турче-Босналиіче прид Бано!
 Ка гу фати на Турче-Босналиіче,
 Да гу удри уд земин,
 Три стажни ув земин се закупало!
 И така, му (се) шутна Бано врас коінут,
 И ка гу сврте коінут,
 Да му утиде прит Цара-Сулимана;
 И Цара-Сулимана фати прид негу
 Рака и кулену да бакнува.
 „Амин, Бано, веле, iac чиних, ти ним чини;
 Колку земіа сакаш, ошта да ти дадам;
 Туку ти се мол'ам, ним ме каідиси!“
 Тогаі му веле Бано:
 „Аіде пак да те уставам,
 Ниту земіа ти сакам, ниту теб' те сакам,
 Туку іазе слда идно сакам:
 Дур да си одаам на местото,
 Ти на мен да ми плаікаш!“
 И ка кинисал да си ода,
 Три нидели време пуминало, дури да си ода.
 Уд мен іесна, уд Госіуїї здрава.

От Пазарцко

Зайисал К. Мисирков

II.

Дали се чуло и разбрало!
 От каешчо санце угрева,

До каешчо санце заїдува!
Санце угрева на исток;
Санце заїдува на запад,
На таїа висока планина,
На таїа широка рудина,
На таїа трева зелена,
На таїа вада студена!
Таму има студен кладенец,
И честна трпеза ставена,
За трпеза седи Свети Илиїа,
До него седи Свети Іован,
До свети Іована – сестра Мариїа,
В раце го држи Ристоса.
Паднале сини облаци,
Загрме небо, затршчи,
Силен грат падна от небо.
Писна Мариїа да плачи:
„О леле, Боже, до Бога!
Шчо је ова чудо од Бога,
Ристоса ќе ми го земат!“
Одговори Свети Іован:
„Не плачи, Мариїе, не тужи,
Ако ти го земат Ристоса,
Тої ќе ти се занат научи,
Таму да прави мостови,
За грешни л’уѓе да врват,
Во раі Божји да одат!“

III.

„Три дни се готвиш да одиш,
Да одиш туѓа туѓина,
И мене не ми казуваш,
При кого ќе ме оставиш!
Ел’ при твојо татко и мојо,
Ел’ про твоја мајка и моја,
Излези надвор до двора,
Погледај горе на небо,
Да видиш небо без звезди;
Така сум јаже без тебе!
Погледај поле широко:
Како је поле без трева,
ТРака сум јаска без тебе!
Погледај горе ридови,

Па види јагне без мајка:
 Како јагне блеј без мајка,
 Така ќе блејам јаска по тебе!“
 — „Е, моја млада невесто!
 Не зборвај такви зборови,
 И не ми кревај јадови!
 Јас ќе ти купа три бил’бил’а;
 Кога ќе сама вечераш,
 И ќе помислиш за мене,
 Бил’било ќе ти запева;
 Мерако ќе ти помини!
 Кога ќе сама легнуваш,
 И ќе помислиш за мене,
 Друго бил’бил’ ќе ти запева:
 Мерако ќе ти помини!
 Кога ќе сама стануваш,
 И ќе помислиш за мене,
 Треко бил’бил’ ќе ти запева:
 Мерако ќе ти помини!“
 „—Де ѓиди, лудо и младо!
 Шчо зборваш такви зборови?
 Кога ќе дојдиш в туѓина,
 И ќе помислиш за мене,
 Кога ќе само легнуваш,
 Земи си камен до тебе:
 Ако ти мерак от камен помини
 И мене ќе ми од бил’бил’ помини!“

Село Буково (Битолско)

Зайисал: *Ф. Николов*

СОВРЕМЕН ЖИВОТ. МАКЕДОНИЈА.

Во Македонија летово, шчо помина, биде, по сравненије со поминатите лета,
 по спокојно. Тоа се објаснуват со многи причини. Који сет тије, лесно се објаснуват.
 Најпрво, народот јет економски иднос совршено расипан, па затоа тој не можит
 повеќе да поддржува со пари никакви големи востајна. Друго, народот изгуби
 свекоја вера во можноста да се достигнит востајна е та цел, за достигнујето на
 која тој досега пренесел толку жртви и страдајна. Треко, положјејето на народот
 македонски и сега не јет за завидувајна, као шчо не бил тој и досега, но сега имат
 малечка разлика во сравнејна со прејашното: сега имат во Македонија натре

официери, рисиани — іевропејци, и цивилни агенти на Хилми-паша; тоа іет малко во сравнеіе со тоа, шчо се очекуваше до востаіеіе од 1903 година, но тоа іет многу во сравнеіе со то, шчо беше воведуваіеіе на Міурцштегцките реформи. Четврто и наіглавно, летово, као и за свето време од свршуваіеіе на востаіеіе на 1903 година и досега, во Македонија царуват меѓурисаіецка вооражена борба водена по иницијативата и на материјални стретства на націоналните пропаганда. При тоа таја меѓурисаіецка борба во жестокоста ѝ помина свите жестокости правени от турците над рисаіаните, на коіи рисаіаните се опираіе, бараіки од Іевроп помоќ, као по слаби, против по силните притеснителі — турците. Меѓурисаіецката борба во Македонија, не само го ослабуват македонцкіио народ и му готвот гибел', не само правит невозможна борба со културни средства за рамноправност на свите народности во Македонија, ами та, покажуват, оти рисаіаните се не помалце груби от турците; оти тиіе сет не просветени, по жестоки отр турците и оти, ако тиіе добијат власт во раце, ќе си триіет сол' на главата іедни со друзи и на турците.

Ќе се надеіаме, оти развиваіеіе на націоналното самосознаваіеіе на македонцкіиот народ ќе іа направит деіател'носта на пропагандите безпочвена и со тоіа ќе се кладит краі на зверствата, шчо ѝ вршат над мирните сел'ани орадијата на тиіе пропаганди.

СЛОВЕНСТВОТО

РУСИЈА

Во Русија станаіе два важни собитија, коіи не ќе задоцнат да се отразат на развивавіеіе и усил'уваіеіе на рускиот народ, то сет: 1, даруваіеіе от Царот на рускиот народ конституција, по која ќе имат народни израници, преко коіи рускиот цар ќе ѝ изслушуват нуждите на своіо народ, и 2, свршуваіеіе на војната со Јапонија и закл'учуваіеіе на руско-јапонќи мирен договор во град Портсмут, Северно-Американцките Соіединени Држави. Портмутскииот догооор іет убаво стретен во Русија, зашчо со него се свршуват крвопролитната долговремена борба и рускиот народ пак ќе се приіеимт за мирниіо труд —іедеіеіо залог на преуспеваіеіе на свекоі народ. По тоі договор имат особен значаі, као покажувач на силите на Русија. Ова држава зафати іедна воіна, против вол'ата своја, со іедна држава од околу 15000 километра далека од Іевропејцка Русија. Јапонија со години се готвила за воінава, беше блиска од боіното поле и имаше морцќи пат за праікаіеіе воіска, амуниција и провијант, а Русија, осем шчо беше на 12000 километра далеку од боіното поле, осем шчо не беше приготвена за воіна, требеше света своја воіска и вооражеіе и провијант да ѝ праікат во Манджурија по іеден железен паат. Се разбират, оти свите шансови за успев беа и на суша и на море на страна на јапонците. И вистина јапонците во света воіна одржаіе цел рфед воіени успеіи. Но Портсмутцкиов мир покажуват, оти при све Русија си остават голема и силна воена држава, која никоі пат нема да допушчит мир, несогласен со неіното величіе и неіната државна чест. И на вистина по Портсмутцкииот мир јапонците зедоа од русите само јужниот дел од Сахалин, коішчо пред 25 години беше бил јапонцки. Но Русија не даде ниту

Современ живот.

I. Македонија.

Во Македонија летово, што помина, биде, во сравнение со поминалите лета, по спокојно. Тоа се објаснуват со многи причини. Кои сепак тие, лесно се објаснуват. Најпрво, народот ет во економски идно совршено расипан, па затоа тој не можит повеќе да поддржува со пари никакви големи востанија. Друго, народот изгуби спокоја вера во можноста да се достигнит со востанието та цел, за достигнувањето на која тој досега пренесел толку жртви и страдања. Треќо, положбајето на народот македонски и сега не ет за завидување, као што не бил тој и досега, но сега имат малечка разлика во сравнење со претешното: сега имат во Македонија натре офицери, ристици — европејци, и цивилни агенти на Хилми-паша; това ет малко во сравнење со тоа, што се очекуваше до востанието од 1903 година, но това ет многу во сравнење со то, што беше до воведувањето на Милитантејците реформи. Четврто и најглавно, летово, као и за свето време од свршувањето на востанието на 1903 година и досега, во Македонија царуват меѓународна вооружена борба водена по иницијативата и на материјални средства на националистите пропаганда. При тоа таа меѓународна борба во жестокоста ѝ помина свите жестокоци правени от турците над христијаните, па кои христијаните се опираше, барајќи од Европа помош, као по слаби, против по силните притеснителни — турците. Меѓународната борба во Македонија, не само го ослабува македонскиот народ и му готвит губеј, не само правит невозможна борба со културни средства за равноправност на свите народности во Македонија, ами та покажува, оти христијаните сеп не помалце груби от турците, оти тие сеп не просветени, но жестоки от турците и оти, ако тие добијат власт во руде, ќе си триет сој на главата једин со друзи и на турците.

К'е се надејаме, оти развивањето на националистичката замисловнајето на македонскиот народ ќе се направит дејателноста на пропагандите безначајна и со тоа ќе се види крај на зверствата, што ѝ вршат над христијанските селани орданијата на тие пропаганди.

іедна пара контрибуція! Со Портсутцкию мир требит да останит доволно заіедно со рускию народ и свето словенство, зашчо тоі сочува честа и достоїунството на Русиїа, толку драгоцено за свето словенство.